

JULI 2004
ADVIES RDA 2004/04

BESTIALITEIT

ADVIES AAN HET MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUUR EN VOEDSELKwaliteit INZAKE
BESTIALITEIT

SAMENSTELLING VAN DE RAAD

- prof. dr. C.J.G. Wensing, voorzitter
- A. Achterkamp
- mw. drs. I. Arendzen
- mw. ir. A.M. Burger
- mr. W. van de Giessen
- ir. M.J.B. Jansen
- drs. S.B.M. Jongerius
- J.Th. de Jongh
- dr. Tj. Jorna
- drs. R.J.T. van Lint
- P.J.H.M. Loonen
- dr. ir. H. Paul
- prof. dr. A. Pijpers
- S.J. Schenk
- prof. dr. F.J. van Sluijs
- H.W.A. Swinkels
- drs. P.A. Thijsse
- prof. dr. J.H.M. Verheijden
- mr. ing. C.J.J.M. Vermeeren
- drs. P. van der Wal

Raad voor Dierenaangelegenheden

bezoekadres:

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC Den Haag

postadres:

Postbus 90428

2509 LK Den Haag

telefoon 070 3785266

fax 070 3786336

e-mail info@rda.nl

www.raadvoordierenaangelegenheden.nl

Secretaris: mw. dr. drs. I.D. de Wolf

INHOUDSOPGAVE

Advies	5
Onderbouwing van het advies	7
1. Inleiding	7
2. Afbakening van de vraagstelling	8
3. Gevolgen van seksuele omgang tussen mens en dier voor de gezondheid	9
en het welzijn van het dier	
4. Gronden waarop bestialiteit kan worden afgewezen	9
5. Juridische basis voor een verbod op bestialiteit	10
Literatuurlijst	11
Bijlagen	13
1. Verzoek van Directie Juridische Zaken van het Ministerie van Landbouw, ...	13
Natuur en Voedselkwaliteit	
2. Samenstelling van de werkgroep 'Bestialiteit'	16
3. Overzicht van publicaties	17

ADVIES

Aan de Raad voor Dierenaangelegenheden zijn door Directie Juridische Zaken van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit de volgende vragen voorgelegd:

1. In hoeverre kan aangetoond worden dat als gevolg van seksuele omgang met dieren het dier pijn wordt gedaan, dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier wordt benadeeld?
2. Kan worden aangegeven in hoeverre pijn, aantasting van de gezondheid of het welzijn van het dier al dan niet beperkt is tot bepaalde vormen van bestialiteit?

De Raad is van mening dat in veel gevallen van bestialiteit er geen sprake is van pijn, letsel en/of aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier. Slechts in een zeer beperkt aantal gevallen is er wél sprake van pijn, letsel en/of aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier. Het betreft dan vrijwel altijd handelingen van mannen met kleinere dieren. Bewijsvoering dat het welzijn van een dier door bestialiteit wordt aangetast is bijzonder lastig, zo niet onmogelijk. Benadeling van de gezondheid van het dier als gevolg van bestialiteit is iets eenvoudiger te bewijzen.

De Raad is van mening dat bestialiteit strafbaar gesteld dient te worden. Omdat in de meeste gevallen de gezondheid en het welzijn van het dier niet geschaad worden in geval van bestialiteit, maar er sprake is van aanstootgevend gedrag, is de meest aangewezen plaats voor een verbod op bestialiteit hoofdstuk XIV 'Misdrijven tegen de Zeden' in het Wetboek van Strafrecht. Indien een verbod op bestialiteit in het Wetboek van Strafrecht wordt opgenomen toetst de rechter of er sprake is van een misdaad tegen de zeden. Bij deze toetsing zal/moet hij rekening houden met wat in de maatschappij leeft. Vooraf hoeft dus niet gedefinieerd te worden wat wél en wat níet toelaatbaar is.

Slechts indien er sprake is van aantoonbare benadeling van de gezondheid en/of het welzijn van het dier en dus van aantoonbare dierenmishandeling kan vervolging op grond van artikel 36, lid 1, van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren plaatsvinden. De Raad acht het wenselijk om daartoe als vijfde specifieke handeling aan artikel 36, lid 2, sex met dieren toe te voegen, waarbij de Raad er nadrukkelijk op wijst dat dit gezien dient te worden binnen de voorwaarden die het eerste lid van dit wetsartikel stelt (namelijk dat er sprake is

van dierenmishandeling en er dus aantoonbaar sprake is van aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier).

ONDERBOUWING VAN HET ADVIES

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

Enige tijd geleden zijn in de Tweede Kamer vragen gesteld naar aanleiding van de "verkrachting" van een pony in Utrecht. De betrokken kamerleden hebben de wens uitgesproken seks met dieren in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (hierna: GWWD) te verbieden. De minister heeft in antwoord hierop aangegeven zich te willen beraden op een dergelijk verbod en was voornemens de Kamer nog voor de zomer over de resultaten van dit beraad te informeren. Zeer recentelijk heeft de minister de Kamer geïnformeerd dat dit na de zomer zal worden.

Voor een wettelijk verbod op seks met dieren (ook wel bestialiteit genoemd) zijn twee opties, namelijk:

1. Bestialiteit is een vorm van dierenmishandeling; benadeling van de gezondheid en/of het welzijn van het dier staat in dit geval centraal. Het verbod dient in de GWWD te worden opgenomen;
2. Bestialiteit is een zedendelict; hierbij staat krenking van de gevoelens van mensen centraal. Het verbod dient in het Wetboek van Strafrecht te worden opgenomen.

Een verbod in de GWWD ligt, gelet op de in de Kamer levende wensen, het meest voor de hand.

Aanknopingspunten voor een verbod op bestialiteit in de GWWD kunnen gevonden worden in artikel 36 van de GWWD.

Artikel 36 stelt: "1. Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van een dier te benadelen. 2. Tot de in het eerste lid verboden gedragingen worden in ieder geval gerekend: a. een dier arbeid doen verrichten, welke kennelijk zijn krachten te boven gaat of waartoe het uit hoofde van zijn toestand ongeschikt is; b. een koe met een overvolle uier vervoeren of op een markt of openbare verkoping ten verkoop houden; c. bij de verlossing van een koe gebruik te maken van dierlijke trekkracht of van een niet door Onze Minister daarvoor toegelaten krachttoestel; d. een hond als trekkracht gebruiken. 3. Een ieder is verplicht hulpbehoevende dieren de nodige zorg te verlenen.". In geval van bestialiteit wordt voldaan aan het eerste criterium in artikel 36, eerste lid, namelijk het ontbreken van een redelijk doel of overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar

is. Echter, een probleem is gelegen in het tweede deel van artikel 36, eerste lid, namelijk dat er sprake moet zijn van letsel of pijn of op andere wijze benadeling van de gezondheid en/of het welzijn van het dier als gevolg van de handeling. Hiervan moet sprake zijn wil het tot een strafrechtelijke vervolging kunnen komen. In het geval van de ponyverkrachter uit Utrecht was er geen sprake van letsel en moest de dader op vrije voeten worden gesteld.

Mogelijk kan bestialiteit als verboden handeling worden toegevoegd aan artikel 36, tweede lid, waardoor bepaalde vormen van bestialiteit als vorm van dierenmishandeling buiten elke twijfel gesteld wordt.

1.2. Vraagstelling

Directie Juridische Zaken van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de Raad voor Dierenaangelegenheden de volgende vragen voorgelegd (zie bijlage 1):

1. In hoeverre kan aangetoond worden dat als gevolg van seksuele omgang met dieren het dier pijn wordt gedaan, dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier wordt benadeeld?
2. Kan worden aangegeven in hoeverre pijn, aantasting van de gezondheid of het welzijn van het dier al dan niet is beperkt tot bepaalde vormen van bestialiteit?

1.3. Situatie in andere landen

In Germaanse landen, zoals Duitsland en Engeland, en Amerika wordt bestialiteit als strijdig met het recht bestraft (1). De Raad heeft niet onderzocht op welke wijze een verbod op bestialiteit in de wetgeving van deze landen is opgenomen.

Vroeger werd in de Romaanse landen bestialiteit ook vervolgd, maar tijdens de Franse revolutie werden, in navolging van Montesquieu, en ander denkers van de Verlichting, kerk en staat, moraal en recht en God en gebod gescheiden. In landen die onder Franse invloed hebben gestaan, zoals Italië, Spanje, Portugal, Roemenië, België en natuurlijk Frankrijk zelf, is een verbod op bestialiteit nu niet in het wetboek opgenomen (1).

2. AFBAKENING VAN DE VRAAGSTELLING

Bestialiteit wordt gedefinieerd als "geslachtsverkeer tussen mens en dier" (2). Tot bestialiteit wordt in ieder geval copulatie gerekend. Andere handelingen bevinden zich op het grensvlak tussen wat tot een normale wijze van omgang met een dier gerekend wordt en wat niet als een normale wijze van omgang met een dier wordt gezien. Deze scheidslijn wordt beïnvloed door de tijdsgeest.

Bestialiteit wordt in de literatuur beschreven voor een groot aantal diersoorten en -groepen. De meest

gebruikte diersoorten door mannen zijn de koe, het varken, het paard, de ezel, de geit, het schaap en de kip. De meest gebruikte diersoort door vrouwen is de hond (1).

3. GEVOLGEN VAN SEKSUELE ONGANG TUSSEN MENS EN DIER VOOR DE GEZONDHEID EN HET WELZIJN VAN HET DIER

In verreweg de meeste gevallen van seksuele omgang tussen mens en dier is er geen sprake van pijn, letsel dan wel aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier.

Daar waar het de seksuele omgang tussen vrouw en dier betreft is het voorkomen van pijn, letsel dan wel aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier bijzonder onwaarschijnlijk. Hoogstens zal de maatschappij een dergelijke omgang tussen vrouw en dier aanstootgevend vinden.

Daar waar het de seksuele omgang tussen man en dier betreft is het voorkomen van pijn, letsel dan wel aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier bijzonder onwaarschijnlijk indien het seksuele omgang met grote (landbouwhuis-)dieren betreft. Indien er sprake is van seksueel contact tussen man en kleinere diersoorten kan er sprake zijn van het voorkomen van pijn, letsel dan wel aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van

het dier als gevolg van dit seksueel contact. Dit betreft dan met name copulatie waarbij de verschillen in anatomie van man en dier te groot zijn.

Daar waar gebruik gemaakt wordt van hulpmiddelen (denk aan bezemstelen etc.) kan aantasting van de gezondheid van het dier (en daarmee dierenmishandeling) worden aangetoond en is er geen sprake van bestialiteit in de strikte zin van het woord.

4. GRONDEN WAAROP BESTIALITEIT KAN WORDEN AFGEWEEZEN

Bestialiteit kan op grond van drie criteria worden afgewezen, namelijk:

1. Benadeling van de gezondheid van het dier;
2. Benadeling van het welzijn van het dier;
3. Strijdig met de zedelijkheid.

Indien het eerste criterium, te weten benadeling van de gezondheid van het dier, leidend is kan bestialiteit alleen in het geval van in- en/of uitwendige verwondingen bij het dier dan wel de overdracht van ziekten van mens op dier worden afgewezen en strafbaar worden gesteld. Zoals in hoofdstuk 3 is gebleken, is in slechts een zeer beperkt aantal gevallen van bestialiteit sprake van benadeling van de gezondheid van het dier. Ook indien het tweede

criterium leidend is, kan bestialiteit in de meeste gevallen niet strafbaar gesteld worden, omdat het welzijn van het dier nogal eens niet in het geding is en omdat benadeling van het welzijn lastig aan te tonen is.

Ook als de gezondheid en/of het welzijn van het dier in geval van bestialiteit niet benadeeld worden, wijst het overgrote deel van de maatschappij bestialiteit toch af en verwacht zij vervolging van de pleger door het Openbaar Ministerie, omdat zij bestialiteit strijdig acht met in Nederland gangbare zedelijkheidsprincipes. Men vindt dat bestialiteit de integriteit en de intrinsieke waarde van het dier aantast, dat dieren instrumenteel gebruikt worden en dat het onnatuurlijk en onzedelijk is (3). Met andere woorden: men vindt dat het onrecht doet aan de waarde van het dier en men vindt het aanstootgevend.

5. JURIDISCHE BASIS VOOR EEN VERBOD OP BESTIALITEIT

De Raad is van mening dat een verbod op bestialiteit gewenst is.

Omdat er in verreweg de meeste gevallen geen sprake is van benadeling van de gezondheid en/of het welzijn van het dier in geval van bestialiteit en een eventuele benadeling (bijna) niet aantoonbaar

is, bestialiteit met name op basis van strijdigheid met de zedelijkheid wordt afgewezen én de maatschappij sowieso vervolging van de pleger van bestialiteit verwacht, ligt het niet voor de hand bestialiteit uitsluitend middels de GWWD te verbieden.

De meest voor de hand liggende plaats om een verbod op bestialiteit te regelen is gelegen in titel XIV 'Misdrijven tegen de Zeden' in het Wetboek van Strafrecht. Indien een verbod op bestialiteit in het Wetboek van Strafrecht wordt opgenomen toetst de rechter of er sprake is van een misdaad tegen de zeden. Bij deze toetsing zal/moet hij rekening houden met wat in de maatschappij leeft. Vooraf hoeft niet gedefinieerd te worden wat wél en wat níet toelaatbaar is. Dit is wenselijk omdat normen en waarden niet statisch maar dynamisch zijn en in de loop van de tijd dikwijls verschuiven.

Als extra vangnet acht de Raad het wenselijk dat daar waar als gevolg van bestialiteit aantoonbaar pijn, letsel dan wel aantasting van de gezondheid en/of het welzijn van het dier optreedt (en er dus sprake is van (aantoonbare) dierenmishandeling), vervolging in het kader van artikel 36, lid 1 plaatsvindt. De Raad stelt voor om aan de reeds in artikel 36, lid 2, genoemde verboden gedragingen seks met dieren toe te voegen.

LITERATUURLIJST

1. Dekkers, M. (1992). *Lief dier – over bestialiteit*. Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Contact.
2. Van Sterkenburg, P.G.J. (1994). *Van Dale Handwoordenboek van hedendaags Nederlands*. Utrecht/Antwerpen: Van Dale Lexicografie.
3. Mondelinge toelichting van prof. dr. B.M. Spruijt van de hoofdafdeling Dier, Wetenschap en Maatschappij, Faculteit Diergeneeskunde, Universiteit Utrecht d.d. 9 juni 2004.

BIJLAGEN

1. VERZOEK VAN DIRECTIE JURIDISCHE ZAKEN VAN HET MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Raad voor de Dierenaangelegenheden
de voorzitter de heer Wensing

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
		TRCJZ/2004/4012	12-05-2004
onderwerp		door kiesnummer	bijlagen
bestialiteit		5148	

Geachte heer Wensing,

Enige tijd geleden zijn in de Tweede Kamer vragen gesteld naar aanleiding van de verkrachting van een pony in Utrecht. De betrokken kamerleden hebben aangegeven veel te voelen voor een verbod op seks met dieren in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. In antwoord hierop heeft minister Veerman aangegeven zich te willen beraden op een dergelijk wettelijk verbod. Van de resultaten van dit beraad wil hij de Kamer voor de zomer nog berichten.

Inmiddels is ten departemente het juridische onderzoek naar een wettelijk verbod op seks met dieren gestart. Hierbij tekenen zich twee opties af.

1. Bestialiteit is een vorm van dierenmishandeling. In dat geval staat de benadeling van de gezondheid en/of het welzijn van het dier centraal. Een verbod op seks met dieren vanuit dat gezichtspunt bezien dient logischerwijs een plek te krijgen in de GWWD.
2. Bestialiteit is een zedendelict (schennis van de eerbaarheid). Niet benadeling van het dier maar krenking van de gevoelens van andere mensen leiden tot de overtuiging dat bestialiteit moet worden verboden. De aangewezen plaats voor een dergelijk verbod is het Wetboek van Strafrecht.

Gelet op de in de Kamer levende wensen is het onderzoek thans gericht op optie 1, namelijk positionering van het verbod in de GWWD.

Bestialiteit als een vorm van dierenmishandeling is strafbaar op grond van de artikel 36 van de GWWD. In dit artikel is het verrichten van handelingen zonder redelijk doel, die leiden tot letsel of pijn of die anderszins de gezondheid of het welzijn van het dier nadelig beïnvloeden, verboden.

Het behoeft geen betoog dat seksuele omgang met dieren kan worden gekwalificeerd als onredelijk. Het bewijzen van aantasting van de gezondheid of het welzijn van het dier stelt het Openbaar Ministerie evenwel voor grote problemen in de gevallen dat van letsel geen sprake is. Om die reden is de paardenverkrachter uit Utrecht op vrije voeten gesteld.

Datum	Kenmerk	Vervolgblad
12-05-2004	TRCJZ/2004/	2

— Een mogelijke door de Kamer aangedragen oplossing is bestialiteit als verboden handeling aan artikel 36, tweede lid, toe te voegen. Daarmee wordt buiten elke twijfel gesteld dat bestialiteit een vorm van dierenmishandeling is. Het OM hoeft in dat geval niet langer te bewijzen dat de gezondheid of het welzijn van het dier is geschonden.

De vraag wordt opgeworpen of de wetgever met even genoemde oplossing kan volstaan of dat enig causaal verband tussen bestialiteit en benadeling van de gezondheid of het welzijn van het dier moet worden geleverd.

Ik wil dan ook aan de Raad graag de volgende vragen voorleggen.

- In hoeverre kan aangetoond worden dat als gevolg van seksuele omgang met dieren het dier pijn wordt gedaan, dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier wordt benadeeld?

- Kan worden aangegeven in hoeverre pijn, aantasting van de gezondheid of het welzijn van het dier al dan niet is beperkt tot bepaalde vormen van bestialiteit?

Gezien de termijn waarin de Kamer opnieuw over deze zaak moet worden bericht, zou ik het zeer op prijs stellen als de raad mogelijkheden ziet om binnen zes weken advies terzake uit te brengen.

HOOFD JURIDISCHE ZAKEN,

mr. N.J.H. van Schelven

2. SAMENSTELLING VAN DE WERKGROEP 'BESTIALITEIT'

De werkgroep bestond uit:

- mr. E. de Bordes
- prof. dr. M. Frankenhuijs
- mr. drs. H. Lommers
- prof. dr. G.C. van der Weijden
- prof. dr. C.J.G. Wensing
- dr. drs. I.D. de Wolf (voorzitter, Bureau van de Raad voor Dierenaangelegenheden)

3. OVERZICHT VAN PUBLICATIES

Onderstaand overzicht betreft de publicaties van de Raad vanaf 2002. Een overzicht van eerdere door de Raad uitgebrachte adviezen kan worden opgevraagd bij het secretariaat van de Raad of is te vinden op www.raadvoordierenaangelegenheden.nl.

PUBLICATIES IN 2004:

- RDA 2004/01 Dierziektebeleid met draagvlak – Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 2 – Onderbouwing van het advies
- RDA 2004/02 Herinrichting van het distributie- en kanalisatiesysteem van diergeneesmiddelen in Nederland
- RDA 2004/03 Negatief- en positieflijst voor vissen, reptielen en amfibieën ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren

PUBLICATIES IN 2003:

- RDA 2003/01 Advies omtrent dierziekten en zoönosen, waarvoor hobbymatig gehouden dieren vatbaar zijn en als drager kunnen fungeren, die een bedreiging kunnen vormen voor de gezondheid van mensen en bedrijfsmatig gehouden dieren en die in het kader van grote bestrijdingscampagnes relevant zijn
- RDA 2003/02 Wet- en regelgeving omtrent hobbydieren
- RDA 2003/03 Mogelijke dierenwelzijnproblemen in de paardenhouderij
- RDA 2003/04 Zorgen voor je paard
- RDA 2003/05 Criteria voor dodingsmethoden voor paling en meerval
- RDA 2003/06 Het doden van drachtige grote landbouwhuisdieren
- RDA 2003/07 Negatief- en positieflijst voor zoogdieren en vogels ter invulling van artikel 33 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren
- RDA 2003/08 Dierziektebeleid met draagvlak – Advies over de bestrijding van zeer besmettelijke dierziekten; deel 1 – Advies

Jaarverslag 2003

PUBLICATIES IN 2002:

- RDA 2002/01 Minimum welzijnseisen tijdens bestrijdingscampagnes
- RDA 2002/02 Fokken met recreatiedieren (1)
- RDA 2002/03 Fokken met recreatiedieren (2)
- RDA 2002/04 Advies aan de Directeur Landbouw van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij inzake een plan van aanpak voor de bestrijding van aangeboren afwijkingen bij katten
- RDA 2002/05 Een toetsingskader en toelatingsprocedure voor aanwijzing van nieuwe voor productie te houden vissoorten

Jaarverslag 2002